

عنوان مقاله:

نقد کهن الگویی ریشه‌های دوگانه‌انگاری اسطوره‌ای در شاهنامه فردوسی

محل انتشار:

متن شناسی ادب فارسی، دوره 6، شماره 1 (سال: 1393)

تعداد صفحات اصل مقاله: 20

نویسندگان:

رضا ستاری - استادیار زبان و ادبیات فارسی دانشگاه مازندران

مرضیه حقیقی - دانشجوی دکتری زبان و ادبیات فارسی دانشگاه مازندران

خلاصه مقاله:

گومیزشن و وزارشن به دو دوره از مهم‌ترین ادوار آفرینش در اساطیر ایرانی اطلاق می‌شود که طی آن، نبرد میان دو بن متخاصم خیر و شر، به شدیدترین مرحله خود می‌رسد و در نهایت به پیروزی نهایی خیر بر شر می‌انجامد. اعتقاد به نبرد و درگیری میان دو اصل نیک و بد که اساس تفکر اسطوره‌ای ایرانی را تشکیل می‌دهد، در شاهنامه فردوسی در قالب جنگ‌ها و کشمکش‌های درازآهنگ ایران و نیران (غیر ایرانی) نمود یافته است. در شاهنامه، ایران، نماد سرزمین اهورامزدا و نیران (عموماً توران)، نماد سرزمین اهریمن است و نبرد میان این دو سرزمین، تجلی گومیزشن در اساطیر ایرانی است که در پایان بخش حماسی شاهنامه، به وسیله کیخسرو پایان می‌یابد و به وزارشن خود در شاهنامه می‌رسد. در این نوشتار سعی شده است تا با تکیه بر دیدگاه‌های روان‌شناسی کارل گوستاو یونگ، ریشه‌های دوگانه‌انگاری در تفکر اسطوره‌ای ایرانی و به تبع آن، در شاهنامه فردوسی مورد بررسی قرار گیرد و جنبه‌های اهورایی و اهریمنی به عنوان نمادهای خودآگاهی و ناخودآگاهی در روان‌شناسی یونگ، رمزگشایی شود. دستاورد پژوهش حاکی از آن است که در بینش دوگانه‌انگار اسطوره، دنیای نیکی و اهورایی با خودآگاهی و دنیای بدی و اهریمنی با ناخودآگاهی قابل مقایسه است و تقابل اهورامزدا/اهریمن یا ایران/نیران در شاهنامه و تفکر اسطوره‌ای حاکم بر آن، با جدال خودآگاهی و ناخودآگاهی روان برای رسیدن به خود جامع، سنجیدنی است. از آن‌جا که تسلسل فراز و فرود حیات پادشاهان برجسته در شاهنامه با پیروزی نهایی ایران بر توران در دوره پادشاهی کیخسرو پایان می‌پذیرد، می‌توان گفت روح حماسه ملی که از ابتدا در کالبد کیومرث دمیده شده بود، با ازسرگذراندن تجشدهای مختلف - که می‌توانند نماد پرسونا یا نقاب در نظریه یونگ باشند - و با توالی مستمر کهن‌الگوی مرگ و زندگی، به جاودانگی کیخسرو دست می‌یابد.

کلمات کلیدی:

شاهنامه، نقد اسطوره‌ای، نقد کهن الگویی، دوگانه انگاری، اسطوره آفرینش

لینک ثابت مقاله در پایگاه سیویلیکا:

<https://civilica.com/doc/1182846>

